

STRATEŠKI RAZVOJ Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu, NAKVIS, za obdobje 2017-2020*

***Sprejeto na 110. seji sveta NAKVIS 16. marca 2017.**

UVOD

Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu, NAKVIS (v nadaljnjem besedilu agencija) je oseba javnega prava, ki jo je za zagotavljanje in izboljševanja kakovosti v visokem šolstvu ter za razvojno in svetovalno delo na tem področju ustanovila Republika Slovenija. Agencija je prevzela naloge Sveta Republike Slovenije za visoko šolstvo, delovati pa je uradno začela 5. marca 2010.

V začetnem obdobju delovanja si je agencija zadala strateške cilje do leta 2016. Predvsem si je prizadevala za vzpostavitev celotnega sistema zagotavljanja kakovosti visokega in višjega šolstva v Republiki Sloveniji, za spremljanje napredka in utrjevanje kulture kakovosti, za vključitev mlade agencije v mednarodna združenja in za zagotavljanje kakovostnih svetovalnih storitev s strokovno usposobljenimi kadri.

V ta namen si je agencija tudi pridobila sredstva ESS za projekt »Vzpostavitev nacionalnega sistema za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu 2010-2014«, ki pa je bil tudi podaljšan do konca leta 2015. Vse načrtovane aktivnosti projekta so bila uspešno privedene do konca. Ob koncu projekta je morala agencija v letu 2015 reševati težko kadrovsko in finančno situacijo. Projektna sredstva so bila po dolgotrajnih pogovorih na Ministrstvu za finance zamenjana z integralnimi sredstvi v državnem proračunu. Agencija je v letu 2015 s polnopravnim članstvom v ENQA dosegla oba glavna strateška cilja za obdobje 2011-2016. Prvi cilj je bil že izpolnjen, ko je bila agencija v letu 2013 vpisana v seznam (register) zaupanja vrednih evropskih agencij, EQAR. S tem sta bili uresničeni tudi obe zahtevi iz resolucije Nacionalnega programa visokega šolstva RS 2011-2020 (ReNPVŠ11-20). Potrebno je omeniti tudi izredno aktivno vlogo agencije v evropskem visokošolskem prostoru.

Pričujoči strateški dokument določa razvoj agencije do leta 2020. Strategija temelji na predpostavki, da lahko agencije ob svoji delni reorganizaciji sprejme večjo odgovornost kot nacionalna agencija za zagotavljanje in izboljševanje kakovosti v slovenskem visokošolskem prostoru.

Poslanstvo agencije

Agencija skrbi za razvoj in delovanje sistema zagotavljanja kakovosti v slovenskem visokem šolstvu. Deluje vsebinsko in formalno odgovorno ter svetovalno do vseh deležnikov in udeležencev v terciarnem izobraževanju v skladu z evropskimi in svetovnimi smermi razvoja.

Vizija agencije

Agencija bo s sistemom razvoja zagotavljanja kakovosti pripomogla k temu, da bo visoko šolstvo v Sloveniji izobraževalno in raziskovalno kakovostno, mednarodno prepoznavno, konkurenčno in enakovredno vključeno v svetovni visokošolski prostor.

Vrednote agencije:

- neodvisnost,
- odgovornost,
- odprtost in preglednost,
- strokovnost in učinkovitost,
- sodelovanje,
- zavezanost k napredku.

*V tej strategiji zapisani izrazi v slovnični obliki moškega spola so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

IZPOLNJEVANJE STRATEŠKIH CILJEV ZA OBDOBJE 2011 -2016

(sklop strateških ciljev je sprejel Svet agencije novembra 2011)

Večino izpolnjevanja strateških ciljev je podrobno opisanih v rednih samoevalvacijskih poročilih agencije in v rednih letnih delovnih poročilih. Spodaj jih povzemamo v sumarnem pregledu.

Dosežen cilj: Razvoj in delovanje sistema zagotavljanja kakovosti

V začetnem obdobju delovanja si je agencija prizadevala za vzpostavitev celotnega sistema zagotavljanja kakovosti visokega in višjega šolstva v Republiki Sloveniji. V ta namen si je agencija tudi pridobila sredstva ESS za projekt »Vzpostavitev nacionalnega sistema za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu 2010-2014«, ki pa je bil tudi podaljšan do konca leta 2015. Vse načrtovane aktivnosti projekta so bila uspešno privedene do konca. Ob koncu projekta je morala agencija v letu 2015 reševati težko kadrovsko in finančno situacijo. Projektna sredstva so bila po dolgotrajnih pogovorih na Ministrstvu za finance RS zamenjana z integralnimi sredstvi v državnem proračunu. Celotna porabljena projektna ESS sredstva so bila 4.606.499,48 eur, revizijsko ugotovljena napaka pa je bila 140,63 eur.

Dosežen cilj: spremljanje napredka in utrjevanje kulture kakovosti visokega šolstva

Agencija stalno spremlja napredek kakovosti – še posebej je to izrazito pri podaljšanih evalvacijah in akreditacijah študijskih programov in visokošolskih zavodov. Vsako evalvacijsko poročilo o študijskem programu in o visokošolskem zavodu namreč vsebuje prednosti in priložnosti za izboljšanje, kar vse vodi k zavedanju in utrjevanju kulture kakovosti visokega šolstva.

Dosežen cilj: umeščanje in prepoznavanje vloge, pomena in kakovosti delovanja agencije v javnosti

Vsa evalvacijska poročila o študijskih programih in visokošolskih zavodih so javno objavljena na spletni strani agencije www.nakvis.si. Prebiranje teh poročil in prevzemanje priložnosti za izboljšanje seveda pripomore k kakovostnejšemu delovanju tudi drugih visokošolskih zavodov. Kakovostno delovanje agencije pripomore tudi k višji kakovosti celotnega visokošolskega sistema.

Agencija si pridobiva ugled tudi mednarodno, saj poleg ENQA in EQAR aktivno in enakopravno deluje še v treh mednarodnih organizacijah: v ECA (European Consortium of Accreditation in Higher Education), v CEENQA (Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education) in v INQAAHE (International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education). V letu 2015 je bil direktor izvoljen za podpredsednika tako ECA kot CEENQA. V decembru 2014 je agencija podpisala kot partner Erasmus+ projekt EIQAS (Enhancing Internal Quality Assurance Systems) skupaj s poljsko agencijo PKA, s portugalsko agencijo A3ES in z bolgarsko agencijo NEAA. Projekt se je uspešno zaključil z diseminacijskimi konferencami v Lisboni, Sofiji, Ljubljani in Varšavi v februarju 2017.

Dosežen cilj: soustvarjanje in razvoj politike visokega šolstva na področju kakovosti

Agencija s svojimi sodelavci in širokimi izkušnjami vseskozi soustvarja in vpliva na razvoj politike visokega šolstva. V tem obdobju je aktivno veliko časa posvetila pripravi dveh neuspešnih predlogov-osnutkov sprememb ZViS (Pikalo, Setnikar-Cankar). Uspešno pa je bil sprejet ZViS-K 17. nov. 2016 v Državnem zboru z začetkom veljavnosti 15. dec. 2016. Tudi pri pripravi teh sprememb ZViS je bil delež agencije velik. Bistvene novosti zakona so: predvidljivost in stabilnost financiranja visokega šolstva; povečana fleksibilnost študijskih programov; zagotavljanje večje avtonomije visokošolskih zavodov; prehod na institucionalno akreditacijo; vzpodbujanje kakovosti visokošolskih zavodov; spremljanja zaposljivosti diplomantov in večje pravice študentov.

Dosežen cilj: vzpodbujanje kakovosti transnacionalnega izobraževanja

Navedeni cilj smo dosegli z uvrstitvijo transnacionalnega izobraževanja v Merila za evalvacije in akreditacije in s podrobno razlago v navodilih za strokovnjake. Seveda se ta cilj sedaj pojavlja v preobleki v strategiji internacionalizacije v slovenskem visokem šolstvu.

Dosežen cilj: vključitev agencije v mednarodna združenja (ENQA in EQAR)

Na osnovi samoevalvacijskega poročila za leto 2013 ter z dodatkom opisa delovanja agencije do oktobra 2014 je skupina mednarodnih evalvatorjev izdelala ugodno poročilo in 6. marca 2015 je agencija postala polnopravna članica ENQA za obdobje petih let. S polnopravnim članstvom v ENQA je bil

dosežen tudi strateški cilj agencije za obdobje 2011-2016. Prvi cilj je bil že izpolnjen, ko je bila v letu 2013 agencija vpisana v seznam (register) zaupanja vrednih evropskih agencij, EQAR. S tem sta bili uresničeni tudi obe zahtevi iz resolucije Nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020 (ReNPVŠ11-20). To je bil tudi eden izmed šestih izvedenih ukrepov do 2015 (od 46 ukrepov), ki je bil naveden v ReNPVŠ11-20.

Dosežen cilj: zagotavljanje visoko kakovostnih svetovalnih storitev agencije s strokovno usposobljenimi kadri.

Za vse deležnike je odprt spletni naslov agencije info@nakvis.si. Vsi deležniki lahko naslovijo na agencijo pisna vprašanja povezana s kakovostjo v slovenskem visokošolskem sistemu, na katere redno in v zakonitem roku prejmejo odgovor.

STRATEŠKI CILJI ZA OBDOBJE 2017-2020

(Sklop strateških ciljev -dologoročnih in kratkoročnih - je sprejel Svet agencije na svoji 107. seji 15. decembra 2016 in so kronološko urejeni.)

- Izboljšanje strokovnega dela agencije.
- Krepitev neodvisnosti in avtoritete agencije.
- Krepitev kulture kakovosti.
- Prenova meril in drugih aktov agencije.
- Vzpostavitev učinkovitega in uporabnikom prijaznega informacijskega sistema agencije.
- Podaljšanje članstva v ENQA in EQAR ter krepitev mednarodnega sodelovanja agencije.
- Reorganizacija dela agencije
- Razvojno delo

AKTIVNOSTI AGENCIJE DO LETA 2020

V kratkem štiriletnem obdobju do leta 2020 bo agencija usmerila svoje delovanje tako, da bo skušala doseči strateške cilje, ki si jih je zadala. S pojmom agencija v tem besedilu so mišljeni predvsem svetniki agencije, člani pritožbene komisije, redno zaposleni sodelavci agencije in direktor ter posredno tudi presojevalci agencije.

IZBOLJŠANJE STROKOVNEGA DELA AGENCIJE.

Sestavni in bistveni del agencije so neodvisni presojevalci-strokovnjaki skupaj s študenti-evaluatorji. Delo agencije se je s sprejetjem ZViS-K prevesilo v smer institucionalne presoje visokošolskih zavodov. To je tudi trend, ki se pojavlja v Evropi (Nizozemska, Flandrija, Švica, Nemčija...). Zato bo potrebno temeljito spremeniti program in izvedbo izobraževalnega programa za usposabljanje presojevalcev. To nalaga strokovnim delavcem agencije, da se posvetijo tudi samemu svetovanju visokošolskim zavodom. Četudi imajo temeljno odgovornost za kakovost oz. zagotavljanje kakovosti visokošolski zavodi sami, jim je potrebna določena pomoč pri vzpostavljanju notranjega sistema kakovosti.

Agencija mora zagotoviti dodatno izobraževanje presojevalcev, dodatno izobraževanje svojih strokovnih sodelavcev in koristno izmenjavo mnenj med sorodnimi evropskimi agencijami za zagotavljanje kakovosti.

Rok: dolgoročna aktivnost

Izvajalci: sodelavci agencije, vabljeni tuji gosti

KREPITEV NEODVISNOSTI IN AVTORITETE AGENCIJE.

ESG standard 3.3 pravi, da morajo agencije delovati neodvisno in avtonomno – imeti morajo polno odgovornost pri svojih odločitvah, na katere ne sme vplivati nihče. Neodvisnost agencija mora biti razvidna iz uradne dokumentacije (npr. iz sklepov vlade, iz zakonodajnih aktov ali iz statuta institucije), ki določa neodvisnost dela agencije napram tretjim osebam, kot so to visokošolske institucije, vlade ali druge organizacije deležnikov. Agencija si bo še naprej prizadevala za krepitev in vzdrževanje neodvisnosti. Agencija bo morala posebej odgovoriti izvršnemu odboru ENQA na njihovo priporočilo o sestavi sveta agencije. Zapisali so namreč, da si mora agencija zaradi dveh vladnih članov v svetu agencije prizadevati še za večjo formalno neodvisnost od vlade oz. ministrstva.

Krepitev neodvisnosti in avtoritete agencije bi se najbolje izkazala z uvedbo ločenega zakona o evalvacijah in akreditacijah (=zakon o agenciji). Agencija je namreč nevladni proračunski uporabnik in je uvrščena v skupino državnih inštitucij kot so: Državna volilna komisija, Varuh človekovih pravic, Informacijski pooblaščenec, Ustavno sodišče, Računsko sodišče, Državna revizijska komisija, Komisija za preprečevanje korupcije, SAZU. Njihova delovanja urejajo **posamezni ločeni zakoni**, le delovanje agencije je določeno s področnim zakonom o visokem šolstvu (ZViS-K) in s sklepom Vlade RS o ustanovitvi Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu. Delovanje agencije ureja tudi vrsta podzakonskih aktov. Bistven podzakonski akt agencije so Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov. Ker so merila sprejeta v soglasju z vsemi deležniki v visokem šolstvu podrobneje urejajo postopke evalvacij in akreditacij. Seveda pa se to pravno neodvisnost uporablja v pritožbah v večini primerov, ko je akreditacija zavrnjena ali je podana za krajše obdobje. Upravno sodišče večinoma meni, da merila kot podzakonski akt ne smejo biti ostrejša oz. morajo imeti ustrezno pravno podlago v ZViS (3. in 4. odstavek 153. člena Ustave RS).

Predlagani **samostojni zakon o agenciji naj bi imel nastavek v ZViS, sestavljali pa bi ga okvirno člani 51. do 51.ž sedanjega ZViS, sedanji sklep o ustanovitvi agencije, Merila za evalvacije in akreditacije z opisom vseh zahtevanih postopkov in člani ZUJF-a**. Na ta način bi tudi ZViS brez obširnih členov o agenciji postal preglednejši in predvsem krajši. Ker bi bili postopki podrobno zapisani v zakonu o agenciji, tudi ne bi bila potrebna stroga uporaba Zakona o splošnem upravnem postopku.

Rok: dolgoročni cilj

Izvajalci: sodelavci agencije, svetniki agencije

KREPITEV KULTURE KAKOVOSTI.

»Kultura« (iz lat. besede *cultura*, izpeljane iz *colere*, pomeni »gojiti«) se veže na oblike človeške dejavnosti in strukture, ki dajejo taki aktivnosti pomen. Različne definicije »kulture« odražajo različne osnove za razumevanje oziroma merila za vrednotenje človeške dejavnosti.

Izraz »kultura kakovosti« je privzet iz poslovnega sveta in zahteva, da si morajo prav vsi deležniki v neki dejavnosti prizadevati za njeno izboljšanje. Deležniki se morajo med seboj iskreno in pošteno dogovarjati, saj samo tako se zagotovi, da delujejo najboljše. Vse informacije o dejavnosti morajo biti enostavno dosegljive. Tako se lahko doseže strateške cilje oziroma se sledi poslanstvu institucije. V ta namen morajo biti seveda vzpostavljeni ustrezni procesi, ki vodijo k izboljšanju. Vendar nikoli ne moremo z gotovostjo napovedati, da bo taka naša dejavnost uspešna. Zato je vedno potrebna samoocena in iskanje »dobrih praks« v podobnih dejavnostih. Ustrezno moramo biti pripravljeni tudi na težave, ki se lahko pojavijo.

Ob sprejemu novele ZViS-K je še kako zaželena dodatna krepitev kulture kakovosti. Predvsem bo potrebno razvijati sisteme zagotavljanje notranje kakovosti na institucijah, vzpodbujati mednarodno sodelovanje in izmenjavo dobrih praks, in seveda uveljavljati ESG 2015 - tj. primarna odgovornost za kakovost mora biti vgrajena v visokošolskih zavodih, ki pa so jim v pomoč agencije za zagotavljanje kakovosti.

Rok: dolgoročni cilj

Izvajalci: sodelavci agencije, svetniki agencije, v sodelovanju z deležniki

PRENOVA MERIL IN DRUGIH AKTOV AGENCIJE.

S sprejemom novele Zakona o visokem šolstvu, ZViS-K, 17. novembra 2016 z začetkom veljavnosti 15. decembra 2016, je bila agencija zavezana s prehodnimi in končnimi določbami, da v treh mesecih od uveljavitve zakona uskladi merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov s tem zakonom. Še posebej je ta postopek zahteven, ker je agencija dolžna upoštevati tudi argumentirana mnenja drugih deležnikov v visokem šolstvu. Dodatno sprejem novele vpliva na spremembe poslovnika kakovosti agencije, protokola obiskov zavodov, na izdelavo samoevalvacijskega poročila, zahteva celotno predelavo spletnih strani agencije ter dodatno izvedbo nove zadolžitve – to je prevzem razvida visokošolskih zavodov in akreditiranih študijskih programov. Uskladiti mora tudi merila za akreditacijo študijskih programov za izobraževanje učiteljev, merila za prehode med študijskimi programi in merila za kreditno ovrednotenje študijskih programov po ECTS. Hkrati mora agencija pripraviti nov postopek evalvacije vzorca študijskih programov in definirati prigrasitev študijskih programov. Dodatno bo tudi izobraževanje strokovnjakov-evalvatorjev agencije potekalo po novem programu in uskladiti bo potrebno tudi interna merila za uvrstitev v register strokovnjakov. Ob uspešni akreditaciji visokošolskega zavoda bo agencija podeljevala tudi zaščiten »logotip« agencije, ki ga lahko visokošolski zavod uporabi na svojih dokumentih.

Rok: kratkoročni cilj - merila - 15. marec 2017; ostalo v letu 2017

Izvajalci: delovna skupina agencije in sveta; odločitve sprejme svet agencije

VZPOSTAVITEV UČINKOVITEGA IN UPORABNIKOM PRIJAZNEGA INFORMACIJSKEGA SISTEMA AGENCIJE.

Že usmeritve Evropskih standardov in smernic 2015 priporočajo agencijam, da zbirajo informacije o študijskih programih in institucijah. Ti podatki omogočajo strukturirane analize visokošolskega sistema in pripomorejo k izboljšanju sistemov in politike kakovosti na institucionalni, nacionalni in tudi mednarodni

ravni. Temeljita in pazljiva analiza teh podatkov vodi k nadaljnjemu razvoju, pokaže bodoče trende in področja dobrih praks ali pa lahko spoznamo stalne težave, ki se nam redno pojavljajo.

Agencija že sedaj računalniško zbira vrsto podatkov in vodi različne evidence. Projekt eNakvis je bil kljub izredno kratkim rokom izdelan in deluje na lokalnem strežniškem okolju, vendar še ni naložen na t.i. produkcijsko okolje na Ministrstvo za javno upravo -MJU, zato še javnosti ni dostopen. Z novelo ZViS-K bo potrebno temeljito prenoviti merila in obrazce za vloge (rok marec 2017). Ker bodo pripombe na nove obrazce, je potrebno sistem najprej namestiti na t.i. šolsko okolje na strežnikih (MJU) in šele, ko bomo imeli dokončne verzije obrazcev, ga bomo namestili na produkcijsko okolje. Takrat bo eNakvis na voljo vsem uporabnikom. Ker agencija gostuje na strežnikih MJU, so varnostne zahteve in protokoli za namestitev sistema izredno zahtevni in počasi potekajo, enako velja za vse nadgradnje in posodobitve. Opozoriti je treba še na dejstvo, da bo agencija uporabljala identično bazo podatkov kot eVŠ, kar pomeni, da ne bo mogla zaradi morebitnih vzdrževalnih del kadarkoli izklopiti oziroma ustaviti celotnega sistema. Z novelo ZViS-K pa bo potrebno voditi tudi evidence podobne nekdanjemu razvidu.

Rok: kratkoročni cilj -konec leta 2017

Izvajalci: delovna skupina agencije; sodelovanje z MIZŠ in MJU

PODALJŠANJE ČLANSTVA V ENQA IN EQAR TER KREPITEV MEDNARODNEGA SODELOVANJA AGENCIJE.

Agenciji bo potekla 5-letna veljavnost vpisa v register zaupanja vrednih evropskih agencije za zagotavljanje kakovosti, EQAR, 31. julija 2018, polnopravno članstvo v evropski asociaciji agencij za zagotavljanje kakovosti, ENQA, pa bo potrebno obnoviti do 6. marca 2020. Pravočasno bo potrebno izvesti oba postopka, da bo zadoščeno zahtevam iz ReNPVŠ11-20 o vpisu v register EQAR (www.eqar.eu) in o zahtevi za članstvo v ENQA (www.enqa.eu).

Verjetno pa bo potrebno oba postopka združiti v enega in predčasno najprej izvesti ENQA evalvacijo. Agencija bo nadaljevala s politiko internacionalizacije z aktivnim sodelovanjem z drugimi agencijami, z izmenjavo tujih strokovnjakov, sodelovanje v projektih, pri izmenjavi dobrih praks... Agencija aktivno deluje v EQAR, ECA, CEENQA in INQAAHE, ter je polnopravna članica ENQA.

Rok: EQAR - 31. julij 2018; ENQA- 6. marec 2020

Izvajalci: sodelavci agencije, svet agencije, strokovnjaki agencije, drugi deležniki.

REORGANIZACIJA DELA AGENCIJE.

Trenutno delovanje agencije je vezana na dva sektorja: sektor za splošne zadeve in sektor za kakovost. Njunjo delo in povezavo s svetom agencije vodi in nadzira direktor agencije. Že v letu 2013 je bila sprožena pobuda, da bi na agenciji postavili tudi sektor za raziskovalno-razvojno delo. V takratni situaciji ob obsežnem delu na zunanjih evalvacijah in akreditacijah tako študijskih programov kot tudi visokošolskih zavodov to ni bilo mogoče. V decembru 2016 je bil sprejet ZViS-K, ki nakazuje prehod na institucionalne evalvacije. Menimo, da je sedaj primeren trenutek, da se postavi tudi sektor za razvojno-analitično delo agencije. V obdobju od 2010-2016 je bilo izvedenih veliko število zunanjih evalvacij programov in zavodov in bilo bi potrebno to obsežno delo pregledati,

analizirati in oceniti. Aktivno bi morali tudi spremljati dogajanja v evropskem in svetovnem visokošolskem prostoru.

V tem strateškem obdobju bo potrebno agencijo tudi kadrovsko okrepiti- potrebujemo strokovnega delavca za pripravo in prevod publikacij agencije ter sodelavca za računalniško-komunikacijsko podporo.

Podobno razmišljanje je izrazila tudi Vlada RS v Porevizijskem poročilu Računskemu sodišču, 19. januarja 2017 - citiram: "Vlada je še izrazila željo, da agencija razširi svoje delovanje, posebej v smeri uvedbe razvojnega in analitskega dela ter krepitev svetovalne dejavnosti, kar pa povzroči tudi finančne obveznosti."

Rok: konec leta 2017

Izvajalci: prerazporeditev sodelavcev agencije, nova sistemizacija.

RAZVOJNO DELO

Predvsem se delo agencije za zagotavljanje kakovosti usmerja v svetovanje pri vzpostavitvi notranjega sistema kakovosti. Razvojno delo bo tako obsegalo: a) pripravo ustreznih priročnikov in tiskanih gradiv, ki so potrebni tako agenciji, kot presojevalcem in visokošolskim zavodom ob nedavni spremembi visokošolske zakonodaje ZViS-K; b) pripravo svetovalnih navodil – seznamov in opisov dobrih praks – za uspešno izvedbo notranjega preverjanja kakovosti zavoda in študijskih programov ter ustrezna navodila za pripravo samoevalvacijskih poročil; c) vzdrževanje in stalno posodabljanje različnih računalniških baz in javnih evidenc, ki jih mora agencija imeti - ob nedavni spremembi zakonodaje bo agencij; d) pripraviti skupino sodelavcev, ki bodo opravljali svetovalno dejavnost na posameznih zavodih.

Rok: v letu 2018

Izvajalci: sodelavci agencije